

GODS LEIDING

in de loop der geslachten

Opgedragen aan mijn kinderen en kleinkinderen
zusters en broers
neven en nichten

Text omzetting door Erik de Boer
1 Augustus 2010
Afkomstig van :
<http://stamboomdeboer.hierzo.be>

L. S.

Enigen van onze bloedverwanten hebben meer dan eens hun verlangen te kennen gegeven een en ander te willen weten over ons en hun voorgeslacht. Daarom heeft ondergetekende op zich genomen om hetgeen hem officieel of bij overlevering bekend is, op schrift te stellen, ook al blijft het een sober verhaal.

Wij beginnen dan met onze grootvader van vaders kant, n.l. *Pieter de Boer*, geboren te Beets (N.-H.) op 26 Augustus 1792 en overleden te Landsmeer 25 Mei 1866. Hij was de zoon van Jan de Boer, een welgesteld kaashandelaar te Beets. Bij zijn geboorte schonk zijn vader aan de N.H. Kerk aldaar een orgel, ter waarde van *f* 1000,—. Grootvader kon mooi schrijven en had ook orgelspelen geleerd.

Zijn moeder was Eefje Schardam — van beide ouders is verder alleen bekend dat zij te Beets resp. 22 Juli 1809 en 24 Nov. 1794 zijn begraven.

Het was de tijd van het Franse bewind, bekend om de conscriptie. Nederland was bij Frankrijk ingelijfd. De provincie Noordholland heette toen officieel „Departement du Zuiderzee". Als Frans onderdaan moesten de jongemannen loten en in het Franse leger worden opgenomen.

Dat lot trof ook grootvader Pieter de Boer, nadat hij zijn ouders verloren had.

Hij werd in Beets opgeroepen voor de loting te Hoorn, op 25 Februari 1813 in de grote kerk aldaar en trok het dienstplichtig nr. 27. Daarvan was het gevolg dat hij reeds op 21 Maart 1813 een lastgeving kreeg om op „1 April d.a.v. zich des morgens 8 uur te bevinden te Amsterdam op het plein van de Hollandse Kazerne bij de Utrechtse poort, voor de revue van het vertrek." De oproep luidde verder: „deze order niet gehoorzamende zult gij (als) weerspannig verklaard en als zodanig behandeld worden."

Zo trokken 3000 jongelieden de poort uit; op enkelen na, zouden zij het vaderland niet terugzien. Onder die enkelen behoorde grootvader, die ingedeeld werd bij het 131e regiment van Ligne, 1e bataljon, 3e compagnie, depot Brugge in België. Dit zijn dan de officiële gegevens. Nu volgt het sobere relaas, zoals grootvader dit achtergelaten heeft. Hij behoorde nu eenmaal tot de grote Armee van Napoleon, die reeds op weg was om onder te gaan. Het doel van de mars was Rusland. Daar binnengetrokken, (vermoedelijk bij Wilna, dus niet Moskou, waar Napoleon tevoren reeds de eerste nederlaag had gele-

den) werd de voorpost, waarvan grootvader deel uitmaakte, door de Kozakken overvallen en uit elkaar geslagen. Hij vond een schuilplek onder een brug, maar, gekweld door koude en honger moest hij die verlaten en liep een richting uit, waar hij huizen zag. Maar door de koude overmand, zakte hij op een sneeuwbank ineen. Daar zagen een paar vrouwenogen hem liggen: ogen van een vrouw, wier man zelf soldaat was en wel Overste bij het Kozakkenleger. Wat bewoog haar om zich met deze vijandelijke soldaat te bemoeien? Was het medelijden of de wens om op haar manier een gevangene te maken? Zij bracht de bewusteloze soldaat bij en voerde hem naar haar woning, waar zij hem tot haar huisknecht maakte. Maar dat dienstverband duurde niet lang. Al spoedig, toen hij op de markt hout moest halen, herkende men hem aan zijn uniformpet. Als een vijandelijk soldaat werd hij krijgsgevangen gemaakt en opgesloten in één der beruchte Russische gevangnissen, waar de opgeslotenen aan het ongedierte waren overgeleverd. Dagelijks werden lijken van gestorven gevangenen op karren geladen en weggevoerd. Maar grootvader bleef gespaard en mocht de nederlaag van Napoleon overleven. Inmiddels had ons volk het Franse juk afgeschud en weer een eigen regering gekregen.

Er kwam een dag waarop de deuren der gevangenis voor grootvader en de andere aanwezige Hollanders open gingen en zij voor een vertegenwoordiger van de nieuwe Nederlandse regering werden geleid. Deze stelde hen de vraag of zij weer naar Holland terug verlangden, een vraag die natuurlijk bevestigd en met vreugde werd beantwoord. Maar de man met de oranjesherp om betuigde hen, dat zij, ten einde in Nederland te komen, nog honderden uren moesten marcheren. Dat was voor de uitgeputte mensen te veel.

Grootvader, die met een marketentster uit het verslagen leger kennis maakte, kwam met deze vrouw overeen, samen de terugtocht te ondernemen. Marketentsters waren vrouwen, die vroeger met het leger als verpleegsters optrokken. Het was natuurlijk een lange reis, die al bedelende, te voet moest worden afgelegd, dwars door Polen en Duitsland heen.

Te begrijpen was het, dat grootvader veel aan zijn reisgezellin had te danken. Samen kwamen zij tenslotte in Amersfoort aan, waar hij zich bij de legerautoriteiten aanmeldde op 22 April 1814.

Grootvader werd bij geneeskundig onderzoek geheel onbekwaam bevonden en voor de krijgsmacht afgekeurd. Hem werd door de Directeur der Algemene Werving zijn paspoort uitge-reikt, dat inhield het verzoek „aan de civiele en militaire auto-

riteiten, om hem alle nodige assistentie te verlenen". Daarmee gewapend, kwam hij op 24 April 1814 aan op het hoofdkwartier van het eerste militaire arrondissement te Amsterdam; de pas werd afgetekend en zo zette hij zijn reis voort naar Beets, zijn geboorteplaats, waar hij met de trekschuit arriveerde en hem een vorstelijke ontvangst wachtte. In het koor der kerk werd hij gereinigd en van nieuwe kleren voorzien en werd hij weer in de burgerlijke samenleving opgenomen. Hij was toen 21 jaar.

Wij vinden hem een jaar later terug in Landsmeer, op 26 Februari 1815 bij zijn huwelijk met Elizabeth Bont, ook al een weesmeisje. Haar vader was Klaas Willemsz Bont (overleden 25 Februari 1800) en Meintje Keizer (overleden 18 November 1796); hun dochter Elizabet was geboren 21 Maart 1795. Zij vestigden zich in Landsmeer op een boerderijtje in het Noordeinde, (later bewoond door G. Fraay).

Maar de rust was hun niet lang beschoren. Tien jaar na hun huwelijk werd Waterland geteisterd door de Watersnood van 1825. Hals over kop moesten de mensen vluchten want er waren nog geen vaste bruggen in het voetpad, dat van Landsmeer voerde naar de Kadoelen aan de Waterlandse zeedijk; de losse vlondertjes dreven met het opkomende water weg. Onder de vluchtelingen, die in Amsterdam onderdak vonden, waren ook onze grootouders met hun kroost. Zij werden daar opgenomen in de gastvrije woning van iemand, wiens voor-naam Adrianus was. Toen een jaar later, op 23 Mei 1826, mijn vader geboren werd, "werd hij naar deze heer vernoemd uit dankbaarheid voor de genoten huisvesting. Deze naam heeft zich in de familie gehandhaafd.

Toen Waterland's dijken waren hersteld en de landerijen drooggemalen, is het gezin naar Landsmeer teruggekeerd en werd in het boerenbedrijf weer brood gezocht, maar niet gevonden. Omstreeks 1850 kwam de betrekking van gemeenteveldwachter open, waartoe grootvader als oud-militair werd aangesteld. Tot zijn dood (25 Mei 1866) is hij dat gebleven. Daarnaast bekleedde hij het beroep van bestelhuishouder, later bekend als kantoorhouder van de posterijen. Een resolutie van de minister van financiën dato 23 December 1862 — en aan grootvader gericht — bepaalde, dat het bestelloon voor brieven enz. werd afgeschaft, tengevolge van de invoering der postzegels, zodat de brieven kosteloos moesten worden uitgereikt, waarvoor een schadevergoeding werd toegekend van *f* 75,— in het" jaar. De jaarwedde als gemeenteveldwachter bedroeg *f* 150,—. Pensioen was er niet aan verbonden. Is het een wonder, dat toen hij op 73-jarige leeftijd stierf, hij aan zijn schuld-

eisers slechts 40 % van zijn schuldjes kon uitkeren?

Grootmoeder Elizabeth Bont overleed twee maanden tevoren (2 April 1866) en was toen 71 jaar.

Haar zeggen was altijd: „Kom ik door maartje, dan leef ik nog een jaartje". Maar 1 April 1866 was niet het begin van een nieuw vol jaar; immers op 2 April waren haar dagen reeds geteld.

In zijn leven werd grootvader de Boer nog vereerd met de bronzen medaille, die Napoleon op St. Helena vóór zijn dood aan zijn soldaten had toegekend. De medaille vertoonde aan de voorzijde de beeldenaar van de Keizer met het opschrift: „Napoleon I empereur" en op de achterkant „a ses compagnons de gloire; sa dernière pensee. St. Helena 5 Mei 1821." In het randschrift: „Campagnes de 1792 a 1815."

Grootvader Westerveld.

Een gans andere weg door het leven was aan grootvader Hendrik Westerveld beschoren. Deze werd te Watergang gedoopt op 25 December 1791, als zoon van Hasker Westerveld, die op 26 Maart 1800 begraven werd te Amsterdam, en van Antje Jansz Schreuder. Lezen en schrijven heeft hij nooit geleerd; hij was 9 jaar toen zijn vader stierf en moest door bedelen en oud-roest zoeken zijn moeder helpen aan brood te komen. Toen voor hem de tijd van de loting onder het Franse bewind aanbrak heeft hij één zijner vingers op een blok afgehakt en is voor de militaire dienst afgekeurd. Na de dood van zijn moeder is hij te Landsmeer in de Broekermeer gaan wonen en heeft zich in het klein op het boeren toegelegd. Hij was daar wonderwel gelukkig in, daar hij profiteerde van opgaande jaren. De tijd, dat niemand land durfde te kopen, omdat het land de grondlasten niet kon opbrengen, zodat men voor een rijksdaalder bezitter van land kon worden, had alle boeren ten gronde doen gaan. Maar die tijd kenterde ook weer en dat maakte grootvader Westerveld mee. Hij durfde het toen aan wél eigenaar te worden, en kocht en verkocht en maakte voortdurend goede winsten. Zijn veestalling in de Broekermeer stond in de omtrek goed aangeschreven en het vee had een uitstekende verzorging. Dat was in latere jaren bij de boeren nog bekend. Zijn voorspoed heeft hem gelukkig niet hoogmoedig gemaakt. Twee dingen prentte hij zijn kinderen goed in het geheugen. Ten eerste: „heb medelijden met arme mensen, want onthoud, dat je vader zelf ook gebedeld heeft." Ten tweede het sociale begrip: kinderen, sprak hij: „Houdt de knecht en de meid in ere, want zij helpen jullie vader het brood verdienen."

Grootvader Westerveld huwde eerst met Lijsje Abbring, die op 28 Maart 1817 overleed. *Daarna*, op 16 Augustus 1818, met haar zuster Hendrikje en na haar overlijden, op 28 December 1837 met Grietje Wals (27 jaar), dochter van Poulus Dirksz Wals en Aaltje Appel. De huwelijksakte vermeldt, dat tijd en plaats van het overlijden der grootouders van vaders zijde onbekend waren.

De ouders van grootvaders derde vrouw woonden op een boerderijtje in de kom van het dorp Landsmeer, op de plek, waar in 1957 door de gemeente Landsmeer de bejaarden-woningen zijn gebouwd. Ook zij wisten wat armoede was. Ter illustratie diene dat hun dochtertje op wasdag naakt in bed werd gestopt, totdat haar sjovele kleertjes gewassen en gedroogd waren.

Uit dit laatste huwelijk van grootvader Westerveld werd op 11 December 1841 zijn dochter Aaltje geboren, die door haar huwelijk met vader Adrianus de Boer onze moeder werd. Zij heeft later ook nog een zusje Antje gehad, die 5 September 1850 op vijfjarige leeftijd in het kanaal bij het Schouw is verdronken. Zo bleef moeder uit dat huwelijk het enige kind.

Grootvader Westerveld is 31 December 1871 op 80-jarige leeftijd gestorven; grootmoeder overleed elf dagen tevoren n.l. op 20 December 1871.

Vader Adrianus de Boer.

Nu komen wij er aan toe enige episoden te vertellen uit het leven van Adrianus de Boer. Eerst een geval uit zijn jeugd.

Als brandstof werd toentertijd alleen turf en houtafval gebruikt, dat in 'n vuurpot werd gestookt in de open haard, onder een grote schouw. Zo gebeurde het, dat vader als opgeschoten jongen het in zijn hoofd haalde een turf uit te hollen en het gat te vullen met buskruit, dat hij van een oom, die jager was, wist te bemachtigen. Het gat in de turf werd met een prop dicht gemaakt en de turf zelf weer bij het stapeltje gevoegd, dat geduldig wachtte op de vuurdoop. De ene na de andere turf kwam in de vuurpot terecht en eindelijk was dit de beurt van de uitgeholde turf, die in een „bom" veranderd was.

Nog maar enkele ogenblikken nadat grootvader, die zich zat te warmen, de turf op het haardvuur had geworpen, kwam de explosie los. Een regen van vonken, as en stukken turf joeg door het woonvertrek en de schrik was groot!

De ondeugende zoon moest later zelf zeggen: ik heb mijn vader nooit horen vloeken, maar toen gebeurde het.

Er zal wel meer gebeurd zijn na de schuldbekentenis! Maar dat heeft hij niet verteld

Toen vader groot en sterk werd.

Het leven ging in vroeger dagen ruw toe; er werd veel sterke drank gebruikt en onder de invloed daarvan, vetes uitgevochten. Met het sluitingsuur van de herbergen nam men het niet nauw. Dikwijls moest er met krachtige hand door de man van de orde worden ingegrepen en de herberg ontruimd. In dergelijke gevallen verleende vader vaak assistentie aan grootvaderveldwachter. Beiden waren fors en sterk gebouwd; dat wisten de burgers wel en die geen burgers waren, kwamen het wel aan de weet. Eenmaal werden twee vechtersbazen, sterke rakers van buiten, door vader in de kraag genomen — met elke hand één — en buiten de deur gezet. Zij zonnen op wraak, maar zij zijn daar nooit aan toe gekomen.

In een ander geval heeft men beproefd vader aan het schrikken te brengen, toen hij huiswaarts keerde. Van achter een haag werd plotseling uit het zwart-duister — straatlantaarns bestonden er niet — een oorverdovend gekrijs aangeheven. Vader stond stil, keerde zich naar de haag en sprak kalm: „ik hoor heel goed wie jullie bent; jongens onthou je dag.”

De volgende morgen werd er een maaltje vis thuis bezorgd, afkomstig van onbekende gevers; commentaar overbodig.

In handen van de politie.

Maar, zo maakte vader de Boer, toen hij reeds getrouwd was, zelf ook eens kennis met grootvaderveldwachter.

Er werd in „het huis der gemeente” de herberg, die vroeger ook als raadhuis in gebruik was, door Burgemeester en Wethouders verhuring van gemeente-eigendommen gehouden. Daar was eens in een bepaald geval, ook vader aanwezig. Bij dergelijke gelegenheden werd er nog al veel sterke drank gebruikt. Ook had men er een minderwaardig genoeg in, de een of de ander dronken te voeren. Deze keer was het op De Boer gemunt, de zoon van de veldwachter. De opzet gelukte en vader kreeg, wat men noemt een „kwade dronk” over zich, die zijn toppunt bereikte, toen hij, bij een verschil van mening, zijn krachten ging meten en onder grote hilariteit de burgemeester en de beide wethouders onzacht in een hoek van het lokaal duwde.

Na deze „heldendaad” stapte hij op en thuis gekomen, kroop hij met laarzen en al aan, in bed, tot grote schrik en ergernis van moeder de vrouw. De volgende morgen daagde grootvaderveldwachter op, die deze keer maar niet naar binnen kwam, doch vóór het woonkamerraam kwam zeggen: „Janus, jij hebt bij de burgemeester nog wat goed te maken.”

Na een lome gang naar het „stadhuis" kwam het been weer in het lid. Dat kenmerkte het gemoedelijk Noordhollandse karakter.

Huiselijkheid. Vaders eerste echtgenote, Maartje Voswijk, was een vrouw met een zacht karakter. In verband met het werk van haar man als metselaar, moest hij vaak 's avonds overleg plegen met de timmerlieden-aannemers op het dorp. Deze, soms langdurende besprekingen, verhoogde de gezelligheid niet bij de thuis wachtende vrouw.

Zo gebeurde het, dat de man-metselaar weer eens een karwei te bespreken had met de timmerman Alblas. De avond vloog om en het werd weer laat. Daar werd op de voordeur geklopt. Kee, de vrouw van Alblas, ging naar voren: „Is er volk?" riep zij. Uit het duister vroeg daarop een schuchtere stem: „Ja Kee, is Janus hier?" „Ja Maartje", was het antwoord en meteen werd een hand naar binnen gestoken, vergezeld van de woorden: „O, Kee, wil je hem dan dit pakje even geven?" Vervolgens werd de deur weer dichtgetrokken.

Vader kreeg het pakje in handen, opende het nieuwsgierig en vond er zijn..... slaapmuts in, tot grote vrolijkheid van het gezelschap. Overbodig te vragen of hij ook gauw thuis was.

Ooievaars. Oudtijds kon men op de Hervormde Kerk te Landsmeer altijd een ooievaarsnest vinden. De oude gravures wijzen dit uit. Eens was het nest er met een hevige herfststorm afgewaaid. Toen de ooievaars in het voorjaar terugkwamen, beproefden zij vergeefs vaste voet te krijgen voor een nieuwe woning. Dat kon vader, die veel van dieren hield, op de duur niet aanzien. Met toestemming van kerk- en gemeente* bestuur werd door hem een raam getimmerd en op de vorst van het kerkedak bevestigd.

De vogels gaven blijken van voldoening: een bos door vader meegebrachte takken, werd dadelijk benut voor het nieuwe nest, waarvan zij, en ook de dorpsbewoners, weer jaren lang genoeg hebben beleefd.

Koeien.

Moeder, Aaltje Westerveld, was als boerendochter geboren, maar in haar hart nooit boerin geweest. Dit bedrijf lag haar niet en daarom wenste zij nooit de vrouw van een boer te worden. Dat had zij niet onder stoelen of banken gestoken.

Vaders eerste vrouw, Maartje Voswijk, was gestorven en zijn gezin verwaarloosde wegens geen- of onvoldoende hulp. Vader kende de boerderij: „de liggende os" aan de Kadoelen, waar grootvader Westerveld toen woonde, omdat er nu en dan met-

selwerk te verrichten was. Dus kende hij ook het gezin. En daar stelde hij op zekere dag door zijn huwelijksaanzoek, moeder op 19-jarige leeftijd voor het moeilijke geval te trouwen — wel met geen boer — maar met een metselaar, die weduenaar was met drie kinderen.

En, het is tot een huwelijk gekomen. Voor de jonge vrouw was nu een zwaar juk weggelegd, dat het Bijbelwoord waar maakt: „het juk te dragen in de jeugd". En het bleef niet bij het moeilijke werk der opvoeding alleen.

Op zekere dag — zij waren al ongeveer 15 jaar getrouwd — deelde vader mee, dat hij van plan was om te gaan boeren; dat kon nog best naast het behartigen van de metselaarszaak op het kleine dorp, waar des winters zo goed als geen werk was. Het plan rijpte tot een daad, ondanks de tegenstribbelingen van moeder. Er werd land gekocht en vee: koeien, varkens, schapen en kippen. Ook werd een hooiberg met stalling gebouwd voor acht koeien. Maar wie moest er nu eigenlijk boeren; wie had daar verstand van? Moeder had de bui al zien hangen. Zij was de enige, die er wat van had opgestoken. Ook al huurde vader een boerenknecht en stelde hij zich voor dat de opgroeiende oudste zonen wel helpen zouden in het nieuwe bedrijf. Het einde van het lied was dat moeder tegen wil en dank toch half-boerin werd en bij afwezigheid van een knecht, met de jol naar het land over de Breek, of tot bij Watergang moest roeien om de koeien te melken, en de tegenslagen moest incasseren, die voor een vrouw daaraan verbonden waren. En tegenslagen waren er op zo'n klein bedrijf in Waterland maar al te veel.

Het „kreupel" onder de schapen, vlekziekte onder de varkens en dan het te water geraken van schapen, die door hun dikke vacht meestentijds verdronken. En niet te vergeten de terugkerende crisisjaren.

Op zekere dag kwam men 's morgens tot de ontdekking dat er op een stuk land aan de Breek in het Noordeinde een koe spoorloos was verdwenen. Het water werd rondom vergeefs afgezocht en het vermoeden werd rijp dat hier diefstal in het spel was. Er werd iemand naar Purmerend gezonden, waar die dag markt werd gehouden.

Maar wat gebeurt? Een viskoper, die zijn bedrijf uitoefende in de nabijheid van het land, waar vaders koeien graasden, kwam die morgen in zijn schuitenhuis en hoorde achter één zijner schuiten gesnuif. Hij ging zien waar dat vandaan kwam en ontdekte tot zijn verwondering de halve kop van een koe boven het water. Het bleek de verdwenen koe te zijn, die te water

was geraakt en een afstand van ± 40 meter zwemmend had afgelegd om in het schuithuis terecht te komen. De viskoper wist met behulp van burens het dier levend op het droge te krijgen, vanwaar het later door vaders personeel werd afgehaald. Het boeren als nevenbedrijf heeft tenslotte meer verlies dan winst opgeleverd, ook al omdat opnieuw een crisistijd in de veehouderij werd doorgemaakt. Het werd feitelijk aangehouden om in de wintermaanden niet zonder werk te zitten en niet het minst omdat het houden van dieren een hobby van vader was.

Zwanen,

Een tijd lang hield vader ook een paar witte zwanen, die op de Waterlandse plassen goed in hun element waren en op het water een goed effect opleverden. Maar de mannetjeszwaan, de gent, was geen gemakkelijk heer, vooral niet in de broedtijd. Daar kwamen dan ook dikwijls klachten van mensen, die door de gent waren aangevallen.

Toen hij op zekere dag in Den lip een vrouw in het water had gejaagd, was de peil aan. Op een lastgeving van de burgemeester werd de gent vastgezet. Tijdens zijn gevangenschap kwam het wijfje met de jongen wel nu en dan bij het hok opdagen, maar de trotse zwemvogel kniesde zich ten slotte dood.

Kraaien,

Eens was vader op een boerderij in het Zuideinde bezig de vorsten te metselen, toen zijn opmerkzaamheid werd getrokken door een vrouw in de buurt, die een pot met pas geschilde aardappelen buiten op de regenbak neerzette. Een kraai had dit ook waargenomen en bleek daar veel belang in te stellen. Weldra streek hij op de pot neer en vloog met een aardappel weg. Een hele poos ging dat spelletje zo door, tot dat de pot bijkans leeg was.

Toen 't etensuur naderde, kwam de vrouw weer naar buiten om de aardappelen op het vuur te zetten; zij stond maar wat verbaasd in de lege pot te staren en wist tenslotte niet beter dan inderhaast opnieuw aardappelen te schillen voor de middagdis. Enige tijd later ontmoette vader deze vrouw eens en herinnerde haar aan die lege aardappelenpot. Heel verwonderd vroeg zij: „Weet jij daar dan meer van, Janus?" En toen vertelde vader haar, wat hij gezien had en was het raadsel eindelijk voor haar opgelost.

Nu nog een geschiedenis van godsdienstige en kerkelijke aard. Moeder was in haar jeugd een hartstochtelijk kaartspeelster.

Door een bijzonder geval, waarover zij zich in den brede niet heeft uitgelaten, maar waarin zij Gods hand zag, is haar het kaartspel tot zonde geworden en heeft zij er finaal mee gebroken. Zij werd ook door het toneelspel sterk aangetrokken.

Eens kwam zij tot de mening, dat haar leven toch wel wat saai was en klaagde zij er vader over, dat zij samen nooit meer uitgingen. Vader wenste haar terwille te zijn en er werd afgesproken samen de eerstkomende rederijkersavond te gaan bijwonen in de dorpsheerberg. Er was die avond toneel. Bij één der bedrijven moest een speler, in dit geval een hun bekende man met lamme benen, een gebed uitspreken.

Bij het zien en horen van dit „gebed" werd moeder zo ernstig aangegrepen door de heiligschennis, die daar van uitging, dat zij zich voor altijd van het toneelspel heeft afgekeerd.

Vader was diaken in de Herv. Kerk, maar de moderne prediking begon onze ouders steeds minder te voldoen. Daarenboven werd opgehouden met de uitlegging van de catechismus, die in Landsmeer door vroegere dominees b.v. door Ds. Egbertus Schrader (1752) op zo uitnemende wijze werd verklaard en gepredikt.

Het gevolg was dat zij hun honger naar het Woord nu en dan gingen stillen in de middagdiensten der Chr. Geref. Kerk, die in 1860 te Landsmeer tot openbaring was gekomen. Daar werden hun harten steeds meer geopend voor de zuivere verkondiging van het Evangelie.

In verband met het groeiend gezin moest het eindelijk tot een besluit komen. Van Hervormde zijde werd dit opgemerkt en trachtte men onze ouders te bewegen om niet over te gaan.

Op zich zelf stak daar niets in, maar het verkeerde was dat het met schelden en dreigen gepaard ging, d.w.z. men zou vader treffen in zijn dagelijks brood. Het werden dagen van beproeving, verzoeking en..... gebed.

In 1875 viel het besluit. Het gezin ging over naar de Chr. Geref. Kerk. Ds. Joh. Westerhuis deelde ons eens mede, dat het moeder De Boer was, die daarbij gelovig en vertrouwend de doorslag gaf. En nu kwam ook de reactie. Vader had bij velen als metselaar afgedaan. Zijn meesterknecht, die hem jarenlang had gediend, werd bij hem vandaan getroond; een nieuwe zaak werd opgericht en door vroegere klanten gefinancierd.

Zo werden de zorgen in het gezin, dat toen zeven kinderen telde, vele.

Maar op één ding moeten wij hierbij de aandacht vestigen

Was men aan de overkant vijandig gestemd, vader en moeder waren het niet. Dat bleek o.a. hieruit: de koster der Herv. Kerk, die des Zaterdags altijd met zijn collectebus bij de kerkleden rond ging voor inzameling van giften voor de armen der Kerk, sloeg hen niet over en werd nooit doorgestuurd. Tenslotte bleek dat de Redder groter was dan de nood.

Met de nieuw opgezette metselaarszaak liep het op de duur mis. De vroegere knecht was als zodanig wel goed, maar was niet voor baas in de wieg gelegd. De gevolgen daarvan liepen uit op financiële schade voor hen, die hun geld in de nieuwe zaak hadden gestoken; het einde was, dat de zaak verliep. Succesievelijk zochten de klanten de oude baas weer op. We vinden de vroegere knecht nog weer terug onder degenen, die vader- en vervolgens ook moeder na hun dood, grafwaarts droegen.

In later jaren werd vader ouderling bij de Chr. Geref. Kerk, wat hij tot ± 1894 is gebleven. In ± 1882 trok hij met Ds. Van der Hoogt er op uit om in de Zaanstreek (Wormer) te evangeliseren. Dat was een afstand van enkele uren langs ongebaande wegen. Het gebeurde eens dat vader onderweg kiespijn kreeg en — naar Ds. van der Hoogt ons later vertelde — deze pijn tot bedaren bracht door as uit zijn tabakspijp te kloppen en daarmee de holle kies te vullen.

Dat laatste herinnert ons aan de vreemdsoortige geneesmethodes, die men in vroeger jaren er soms op na hield.

Vader had dikwijls last van keelontsteking. Eens had zich een abces in de keel vastgezet, waarvan hij veel hinder had en waardoor hij geen eten meer naar binnen kon krijgen. In die toestand kreeg hij de raad om een gerookte paling met graat en al fijn te kauwen en zo door te slikken.

Welnu, het paardenmiddel werd beproefd: de paling met de graat fijn kauwen ging nog, hoewel de scherpe puntjes der graat in de mond van binnen reeds pijn veroorzaakten. Maar nu kwam het op slikken aan. Dat begreep vader ook; hij zette zich schrap in zijn stoel, de handen om de leuning geklemd. Toen slikte hij met alle kracht de paling door en, begrijpelijk, maakte hij een benauwd ogenblik mee. Maar de uitkomst was dat het doel was bereikt: de scherpe graat had het rijp geworden abces doorgeprikt en de mond vulde zich met etter en bloed.

Weldra trad nu de genezing in. Zijn nakomelingen moeten het maar niet navolgen.

Vriendelijkheid.

Dorpsmensen zijn of waren over het algemeen gewend om op straat elkander te groeten. En niet alleen elkander, maar ook vreemden. Het gebeurde ten tijde der regering van Koning Willem III. Aan de Kadoelen werd het buskruitmagazijn der Marine gebouwd. Dit magazijn is later omgebouwd tot machinefabriek. Op een dag was een marineboot gemeerd bij de aanlegsteiger der marine aan de Waterlandse zeedijk. Drie heren waren afgestapt en begaven zich op weg, vermoedelijk om de bouw van het nieuwe buskruitmagazijn te inspecteren. Vader ontmoette toevallig dit drietal, tikte aan zijn pet en groette hen beleefd, maar.....niemand beantwoordde de groet. Dat prikkelde vader en deed hem tot een andere voorbijganger de opmerking maken: „die heren hebben zeker hun tong verloren." Daarop keerde zich de middelste van de drie zich bars tot vader met de woorden: „Weet je wel dat ik de minister van marine ben?" En kordaat antwoordde vader hem: „Best mogelijk mijnheer, maar de Koning is U niet, ik weet zeker, dat die groet zou hebben." (Tableau).

Waar vader zijn tijd aan besteedde.

Vader De Boer was, zoals *gezegd* van beroep metselaar, en bekleedde, behalve het ambt van ouderling, ook de functie van opperbrandmeester, lid van het burgerlijk armbestuur en zetter van de rijksbelastingen (een college van vier burgers met de rijkscontroleur als voorzitter, schatte toentertijd het inkomen der ingezetenen voor de belasting; in later jaren werd deze schatting opgedragen aan de Inspectie der directe belastingen).

Vaders huwelijken en gezinsvorming.

Zijn eerste huwelijk werd op 2 Juni 1850 voltrokken met Maretje Voswijk, die aan drie meisjes het leven schonk, n.l. Elizabeth, Trijntje en Maartje.

De eerste trouwde met Dirk Koster, de tweede met Willem Schreuder; de derde is vroeg gestorven en de eerste twee zijn ook niet oud geworden.

Vader had bij de vierde bevalling vurig gehoopt op een jongen, maar helaas! Op 31 Augustus 1857 wachtte hem een dubbele teleurstelling. Ja, die bevalling moet een vreselijk drama zijn geweest. Twee doktoren waren daarbij in 't getouw en aan het einde van doorgebrachte smartelijke uren, stond vader radeloos bij het verminkte lijkje van zijn eerste zoontje en zijn op 26-jarige leeftijd zo tragisch gestorven eerste echtgenote.

Hij heeft zich dit geval erg aangetrokken en is door overspan-

ning ernstig ziek geweest. Tegenover ons heeft hij zich nooit over deze geschiedenis uitgelaten; we hebben alles uit de mond van anderen gehoord.

Het tweede huwelijk had plaats op 6 Mei 1860 met Aaltje Westerveld hiervoren reeds vermeld. Uit dit huwelijk zijn elf kinderen geboren: n.l. Grietje, 2 October 1861, gehuwd met Evert Oudkerk — Pieter, 11 October 1863, gehuwd met Maartje Jong en na haar overlijden met Trijntje Kalf — Hendrik, 22 Februari 1866, gehuwd met Aaltje van Kleef — de tweelingen Mijntje en Antje, 28 Juni 1868, beiden ongehuwd gestorven op 90- en 68-jarige leeftijd — Eefje, 17 Juni 1873, gehuwd met Pieter Goede -- Hendrika, 14 September 1875, gehuwd met Simon Simonsz Goede — Maretje, 26 October 1877, gehuwd met Albert Goed-e — Adrianus, 19 September 1880, nam. 7 uur (een angstige dag met zware onweersbuien, waarbij de mensen van vrees de kerk uit liepen). Hij is de schrijver van dit opstel; is tweemaal gehuwd, eerst met Trijntje Goede en na haar overlijden met Grietje Westerveld, achterkleindochter van grootvader Hendrik Westerveld uit diens tweede huwelijk -- Aaltje, 22 Februari 1883, gehuwd met Simon Goede Dz. — en Jan, 29 April 1885, gehuwd met Margaretha Maria Voswijk.

De laatste geboorte had tijdens bijzondere omstandigheden plaats; dat is waard om terloops nog wel te worden meege-deeld.

Het gebeurde op een nacht van Zondag op Maandag in April 1885, dat Hendrik, toen 19 jaar, het laatst 's avonds was thuisgekomen zonder de voordeur van het huis goed te sluiten, zodat de deur aan-stond. Het gezin ging ter ruste en in de woonkamer bleef, zoals gebruikelijk een oliepitje branden op de tafel. Middernacht werd moeder wakker door enig gestommel in de woonkamer en zag daar vanaf haar bed in het kleine slaapvertrek, bij het wapperend licht van het oliepitje, aan de tafel een man zitten met een bebloed hoofd.

Zij maakte verschrikt vader wakker en fluisterde hem in het oor wat zij *gezien* had. Vader stapte dadelijk het bed uit en ging op de man af, van wie hij, zo goed en zo kwaad dat ging, (want die man verkeerde onder de invloed van sterke drank) te horen kreeg, dat hij een Waterganger was en een gezellige avond in Landsmeer op een kloppartij was uitgelopen. Hij had ten slotte de benen genomen en bij zijn vlucht om het huis een losse deur gevonden en was op die manier naar binnen gekomen. Na enig beraad werd besloten in het achterhuis een ligplaats te maken, waarop de man, na verbonden te zijn, tot zich zelf kon komen. Ook de familie ging weer naar bed.

Des morgens vroeg stond moeder op om de koeien in de stal, die tamelijk ver van de woning stond, te verzorgen. Zij deed toen opnieuw een ontdekking, die haar aan het schrikken bracht n.l. een tweede man, die onder een staande zeis, zijn roes uitsliep. Zij snelde naar huis terug, gleed in de modder uit en viel achterover. Vader deed die dag van een en ander aangifte bij de politie. Enige dagen daarna werd Jan geboren, die drie dagen lang in een stuip kwam te liggen en voor wiens leven zeer werd gevreesd. Maar op 6 Mei 1885, de dag, dat onze ouders 25 jaar getrouwd waren, kwam hij weer bij en was de dankbaarheid der ouders uitermate groot.

Einde.

Vader De Boer is 6 Januari 1902 op 75-jarige leeftijd te Landsmeer gestorven; het overlijden van de zoon Hendrik in Maart 1901, na een lange ziekteperiode, had hem zwaar geschokt. Moeder, die hem 23 jaar overleefde, is 83 jaar geworden. Zij ging Zondag 17 Mei 1925 de eeuwige Sabbathsrust in.

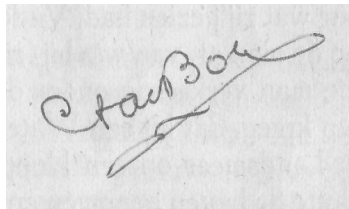
Uit hun huwelijk waren op 1 Maart 1959 in leven vier kinderen, 42 kleinkinderen en 194 achterkleinkinderen. Totaal 240. Iemand veronderstelde, dat wanneer grootvader Pieter de Boer op 20-jarige leeftijd in de gemeenschap der Russen was opgenomen, wij allen thans Russen zouden zijn.

Ongeacht de juistheid van deze veronderstelling, is er alleszins reden voor om te komen tot de erkenning der waarheid van het opschrift van dit werk: Gods leiding in de loop der geslachten. Aan het einde gekomen, moet ons dit van het hart, dat wij allen maar ootmoedig dankbaar hebben te zijn voor het bezit van ouders en grootouders, die met al hun gebrek, tekortkomingen en zonden, door woord en voorbeeld ons in alle eenvoud hebben mogen opvoeden in de vreze Gods.

Soli Deo Gloria.

De Schrijver: (met veel excuses)

Landsmeer, Maart 1959.

A photograph of a handwritten signature in cursive script, which reads 'A. de Boer'. The signature is written in dark ink on a light-colored, slightly textured paper.

Adrianus de Boer